

stichting
platforms
vmbo

De schouders onder de samenwerking

*Portretten van succesvolle
samenwerking tussen vmbo en mbo*

Schoolportretten

Inhoud

Inleiding	
De schouders onder de samenwerking	3
Profijt	
Zet de goede zaken op de agenda en houd vinger aan de pols	6
Het Perron	
Ambitie, vertrouwen en realisme	12
Kandinsky	
Gasten aan tafel	18
Newman College	
Een podium voor de beweging	24
Metameer	
Elkaar bevragen, maar niet overvragen	30
Focus Beroepsacademie	
De kracht van samen één	36
Calvijn met Junior College	
Samenwerken is hard werken	42
Het Groene Lyceum	
Van elkaar weten wat er achter de heg gebeurt	48
Deelnemende scholen	54
Colofon	55

De schouders onder de samenwerking

Samenwerking tussen vmbo en mbo staat sinds jaar en dag in de belangstelling. Met de mogelijkheden van de vakmanschapsroute, de technologieroute en de nieuwe beroepsgerichte examenprogramma's staat de samenwerking meer dan ooit in de spotlights. Deze vernieuwingen vragen immers om een goede aansluiting tussen vmbo en mbo, zodat leerlingen zonder hobbels succesvol kunnen doorstromen en een mbo-diploma kunnen halen. Vmbo en mbo zijn onderdeel van een keten en aansluiting in deze keten moet zowel voor de 'reguliere' doorstroom als ook voor complexere problemen goed geregeld zijn. Er is veel geschreven over problemen en knelpunten die zich voordoen in de aansluiting en samenwerking tussen vmbo en mbo. Maar er zijn ook samenwerkingsverbanden die het wél voor elkaar gekregen hebben. Reden om een aantal van die samenwerkingsverbanden eruit te lichten en te focussen op hun succes: waarom lukt het (daar) wel?

In dit boekje vindt u acht portretten van samenwerking tussen vmbo en mbo. De portretten vormen geen recepten voor gegarandeerd succes. Sterker nog, ze laten zien dat samenwerking bepaald niet vanzelf gaat. Samenwerken vergt een lange adem, volhouden en veel energie. De verschillen liggen voor het oprapen: in omvang, complexiteit, in regels en in ruimte, zienswijzen, benadering van leer-

lingen, in culturen. Die verschillen worden niet zomaar overbrugd of weggepoetst. De kunst is door ontmoetingen, contact, kijken bij elkaar, investeren in de relatie, praten, informeren, afstemmen, overleggen, maar vooral ook samen te dóen, te bouwen aan vertrouwen over en weer.

De portretten in dit boekje laten zien wat er toe doet bij succesvol samenwerken. Dat zijn geen compleet nieuwe inzichten. De acht verhalen vertonen bekende basiskenmerken van succesvolle samenwerking: een gedeelde visie op het probleem en de aanpak (eigenaarschap); een gedeeld gevoel van urgentie; vertrouwen over en weer; een gedegen overlegstructuur met een kartrekker/regierol en betrokkenheid op strategisch, tactisch en operationeel niveau.

De geportretteerde scholen stralen uit, dat zij willen samenwerken en daar echt voor open staan. Ze willen een betrouwbare samenwerkingspartner zijn. Ze hebben hun ambities en doel glashelder: het belang van de leerling en diens loopbaan staat voorop. De leerling staat écht centraal, niet alleen in beleid, maar ook en juist in daden. Daarmee lukt het om los te komen van organisatiebelangen, verder te denken dan het vmbo-diploma en een omslag te maken in het denken: wat is nodig om onze leerlingen succesvol te laten zijn?

De portretten benadrukken het betrekken van docenten van vmbo en mbo in een zo vroeg mogelijk stadium. Daarbij wijst men op het belang van het geven van ruimte en het faciliteren van docenten voor het contact en om samen te ontwikkelen: "Door het contact met elkaar ontstaan nieuwe dingen". Veelgehoord is de zin: "Docenten vinden elkaar op de inhoud."

Eenmaal tot stand gebrachte samenwerking bestaat niet voor de eeuwigheid. Aan beide kanten van de streep zijn er voortdurend bewegingen, die vragen om een nieuwe balans. Het gaat niet om de samenwerking op zich, maar om doorlopende leerlijnen voor leerlingen. Maar dat neemt niet weg, dat de samenwerking zelf ook aandacht en onderhoud vraagt. Een belangrijke functie van de regierol of de coördinator is de vinger aan de pols houden: zitten we allemaal nog op hetzelfde spoor, hoe gaat het en wat levert het ons op? De portretten laten zien dat het belangrijk is de samenwerking te borgen: door betrokkenheid op verschillende niveaus (besturen, directies, docenten), door een gezamenlijke route, door een gedegen overlegstructuur: "Duurzame samenwerking vraagt om een goede structuur als uitvalsbasis voor veranderingen en geen projectenaanpak", zo stelt men. Opmerkelijk is verder, dat men op een aantal plekken minder hecht aan afspraken op papier, zoals convenanten, maar meer aan de opbrengsten van de samenwerking, die maken dat samenwer-

kingspartners gemotiveerd blijven om zich te blijven inzetten. Wat levert de samenwerking op? In de portretten vindt u vele opbrengsten, zoals: Betere gefundeerde en bewustere keuzes van leerlingen; nieuwe aantrekkelijke en doorlopende routes, die afgestemd zijn op de doelgroep; leerwinst; minder uitvallers; onderwijs dat goed voorbereid op de toekomst; docenten die betrokken zijn bij meer dan hun vak; samenwerkingsverbanden van vmbo en mbo die aantrekkelijke gesprekspartners voor het bedrijfsleven vormen doordat ze zich eensgezind samen profileren.

De acht portretten laten zien: (van) samenwerken kun je leren. Elk van de portretten besluit daarom met een gouden tip. We stellen de acht even aan u voor:

1. Profijt is het sinds 2000 operationele samenwerkingsverband tussen zestien vmbo-, twee praktijkscholen en twee vso-scholen, twee mbo's en het hbo in de Achterhoek. De naam verwijst naar een belangrijke voorwaarde voor het functioneren van het samenwerkingsverband, namelijk dat elke deelnemer er profijt van heeft.
2. Het Perron is een 1600 leerlingen tellende unilocatie van vmbo, praktijk-onderwijs en mbo in Veenendaal in één gebouw. Door fysieke nabijheid wordt steeds intensievere samenwerking met geïntegreerde docententeams gerealiseerd vanuit inhoud en voor de leerling.

3. De vmbo-locatie van het Kandinsky College in Nijmegen ging als een van de eerste scholen in 2008 van start met het VM2-traject en vervult op verschillende terreinen met verve een ambassadeursrol voor het vmbo in Nederland. Een gemengd team van vmbo- en mbo-docenten leidt leerlingen in de VM2 route naar de startkwalificatie.
4. Het Newmancollege in Breda is een van de kartrekkers van het Beta Challenge programma voor mavo-leerlingen, dat aansluit bij de leerling, bij het mbo en perspectief biedt op het hbo. Geestverwantschap in visie en stimuleren van ontwikkelcapaciteit 'van onderop' vormen de basis voor de samenwerking.
5. Metameer in Boxmeer is een jena-planschool die een intersectoraal programma biedt. De samenwerking met het mbo is klein en concreet begonnen en uitgegroeid tot een natuurlijke samenwerking die goed en bewust onderhouden wordt.
6. De Focus Beroepsacademie in Barendrecht is een samenwerkingsschool tussen de christelijke scholengemeenschap Calvin en het openbare Dalton Lyceum, die onder verschillende besturen vallen. Er wordt met twee ROC's gewerkt aan een lokaal opleidingsconcept, waarbij vmbo en mbo samen op een (nieuwe) plek worden aangeboden.
7. Het Calvin met Junior College

in Amsterdam-West is een beroepscollege voor vmbo basis- en kaderberoepsgerichte leerweg en mbo2. In de succesvolle VM2-route, waarin de school het examen basisberoepsgerichte leerweg schrapte, deed de school ervaringen op die ze in de vakmanschapsroute met een 'nieuw' ROC kan benutten.

8. De vestigingen van AOC Terra bieden inmiddels aan meer dan 500 leerlingen onderwijs in het Groene Lyceum, dat via een verkorte vmbo-mbo leerlijn instroomrecht geeft in het hbo. Daarmee is een doorlopende leerroute tot stand gebracht die door de intensieve samenwerking van vmbo- en mbo-docenten leidt tot mooie kruisbestuivingen.

De portretten in dit boekje zijn tot stand gekomen dankzij open gesprekken met vertegenwoordigers van scholen, die hun inzichten en ervaringen graag met u willen delen. Scholen die energie stoppen in de samenwerking in de keten vmbo-mbo, omwille van een goede toekomst van hun leerlingen. Samenwerking die meer energie oplevert, dan dat het energie kost.

We wensen u veel leesplezier en hopen dat het succes van de beschreven samenwerking naar méér smaakt.

Eva Voncken
Jacqueline Kerkhoffs

'Zet de goede zaken op de agenda en houd vinger aan de pols'

Profijt is het samenwerkingsverband tussen zestien vmbo-, twee praktijk-scholen en twee vso-scholen, twee mbo's en het hbo in de Achterhoek, bedoeld om de overgang van vo naar het mbo zo soepel mogelijk te maken. Een van de twee coördinatoren van het samenwerkingsverband, Frans Wijnands, vertelt over de gerealiseerde duurzame overlegstructuur.

We schrijven 1999; de invoering van de huidige vmbo-structuur. Ver voordat de startkwalificatieplicht inging was er het besef dat je met een vmbo-diploma nog niet beroepsgekwificeerd bent. Die beroepskwalificatie haal je in het mbo. En dus is samenwerking tussen vo en mbo nodig. Aan de wieg van Profijt stonden enkele directieleden van vmbo en mbo. Zij staken de koppen bij elkaar en zorgden, dat er een gedegen overlegstructuur tot stand kwam. Op 14 juli 2000 werd door middel van een convenant het samenwerkingsverband Profijt opgericht. Inmiddels bestaat het samenwerkingsverband al meer dan 13 jaar. En steeds meer scholen doen mee. Bepalend voor het vo is of ze een toeleverancier zijn voor de mbo-scholen. "Wellicht haken straks ook nog Realscholen uit het buurland aan", lacht Wijnands.

Samenwerking op het netvlies

Profijt heeft als hoofddoel te zorgen dat zoveel mogelijk leerlingen gekwalificeerd de arbeidsmarkt betreden. Door het

verbeteren van doorlopende leerlijnen, het verbeteren van de loopbaanoriëntatie en -begeleiding, het bewaken van doorlopende zorglijnen, het versterken van de kennisinfrastructuur en het verbeteren van de samenwerking tussen het onderwijs en het bedrijfsleven. Dat kan alleen maar door samenwerking. Wat zijn de ingrediënten van een samenwerking die al zo lang stand houdt? Profijt kent een organisatie- en overlegstructuur die alle geledingen dekt. Het directieberaad bestaat uit de afdelingsleiders van het vmbo en de sectordirecteuren van het mbo en alle directeuren van praktijkonderwijs en vso. Dat beraad komt elke twee maanden bijeen, bespreekt ontwikkelingen en besluit op basis van consensus. "Het is ook het 'ijkmoment' om te kijken of we op de goede weg zitten of dat er bijstellingen nodig zijn." Er zijn verder klankbordgroepen van zorgcoördinatoren en van decanen. De docenten van vmbo en mbo werken per sector samen in docentengroepen, die Onderwijssamenhang heten. Van de ruim 300 mensen die betrokken zijn bij Profijt zijn er zo'n 200 docenten

vertegenwoordigd in de docentengroepen. Daarmee is een duurzame structuur gerealiseerd die een goede uitvalsbasis vormt voor veranderingen. Voor de nieuwe profielen hoeft alleen de naam aangepast te worden, de werkgroepen staan klaar. In elk overleg staat steeds de samenwerking tussen vo en mbo voorop. Overleggen gaan niet door als de samenwerkingspartners van het mbo niet aanwezig kunnen zijn. De overleggen staan steeds in het teken van het belang van de doorstroom van vo naar mbo. Docenten hebben de samenwerking omwille van dat doel goed op het netvlies. "Natuurlijk wordt er wel eens geklaagd over wat er allemaal móet, maar het belang van leerlingen staat altijd voorop." De manier van werken binnen Profijt bevordert voor docenten een gedeelde mindset.

Loopbaanleerlijn

De overlegstructuur ligt klaar voor de inhoudelijke onderwerpen die voorbijkomen. Dat maakt dat er geen geïsoleerde projecten of 'eilandjes van vernieuwing' ontstaan. En dat voorkomt een aantal zaken die onlosmakelijk met projecten verbonden zijn, zoals de vraag naar tijd en

'De goede dingen op de agenda'

geld. Waakzaamheid is vervolgens nodig om te kijken of de ontwikkeling slaagt en terecht komt waar bedoeld. "Het succes komt voor een deel door steeds de goede dingen op de agenda te zetten en te volgen wat er gebeurt", zegt Wijnands. De strategie rond taal en rekenen is daar een voorbeeld van. Er is in het directieberaad over gesproken, er zijn werkgroepen taal en wiskunde ingericht en verbeterplannen ontwikkeld. "Maar toen merkten we dat het niet werkte, omdat de docenten in de werkgroepen geen regiefunctie op taal en rekenbeleid binnen hun scholen vervulden. Het kwam daardoor niet verder in de werkgroepen. Als antwoord daarop is een regiegroep Taal en rekenen ingesteld uit het middenkader." Eenzelfde strategie wordt gevolgd om lob (loopbaanoriëntatie en -begeleiding) een structurele plek te geven

door middel van een loopbaanleerlijn en lob te verankeren in het curriculum. "Juist bij dat onderwerp is er sprake van een te harde knip tussen vmbo en mbo. Het mbo moet ruim van te voren in staat zijn aan te geven welke opleidingen er zijn, welke profielen daarbij horen en om welke competenties het draait." Dat moet vervolgens vorm krijgen door lob-coördinatoren die de loopbaanleerlijn van leerjaar 1 tot en met eindexamenjaar inkleden en vakdocenten en mentoren daarbij betrekken. "Met een grote eigen verantwoordelijkheid van leerlingen en ouders en dus niet alleen het feestje van de decaan." Het ontwikkelen binnen Profijt leidt ertoe dat lob een kapstok voor het onderwijs wordt. En zo zou de samenwerking straks weer perspectief kunnen bieden voor een

gezamenlijke invulling van de keuzedelen. Nog een ander voorbeeld is de overdracht van zorgleerlingen. "Bij het voorbereidingsproces is een grotere betrokkenheid nodig van het mbo, bij het intakeproces een grotere verantwoordelijkheid van het vmbo." Wijnands verwijst naar het Grafisch Lyceum Utrecht waar het vmbo het laatste woord heeft in geval van discussie over toelating.

Behoud van autonomie

Een belangrijke rol voor de coördinatoren is zorgdragen dat de samenwerking doorgang vindt. De continuïteit van de samenwerking is immers nodig om met elkaar resultaat neer te zetten. "Dat is de hoofdmoot van ons werk. We proberen bij alle overleggen aanwezig te zijn om

overzicht te houden en te weten wat er speelt. En elke keer weer te zorgen dat er voldoende prikkelende zaken op de agenda staan." Maar daarin treden de coördinatoren niet sturend op: "We willen absoluut nooit de autonomie van de scholen aantasten. Als we ons wel zo zouden opstellen, is dat het einde van Profijt. Dan is de kans groot dat deelname aan Profijt als belastend ervaren wordt." Aan de basis van Profijt ligt een convenant, maar verder worden er geen handtekeningen gezet. Deelname en inzet gebeuren op vrijwillige basis. "Je moet letterlijk profijt hebben van Profijt. Omdat je er baat bij hebt, wil je meedoen." Het overleg blijft altijd nodig, ook doordat er belangentegenstellingen kunnen zijn. Realiseer je dat er vaak geen afdoende oplossing is en dat je er nooit bent met een protocol of een instructie, zegt Wijnands. "Het draait steeds om

initiëren, stimuleren en evalueren. Die cirkel blijf je maken."

Naadloze overgang

Harde, concrete cijfers van opbrengsten zijn er nog niet, zegt Wijnands. Maar de activiteiten en opbrengsten van Profijt zijn wel zichtbaar. De regio kende lage vsv-cijfers. Waar elders de RMC-functie projecten tegen het voortijdig schoolverlaten uitvoerde, werd in deze regio het werk op dat terrein verzet binnen Profijt. De zo opgebouwde reserve bij de RMC-functie is via afspraken met de gemeente omgezet in een uitbreiding van 0,4 naar 0,8 fte voor beide coördinatoren van Profijt. Samenwerken doe je niet om het samenwerken; samenwerking dient een doel. Wat levert de samenwerking op voor leerlingen? "Het belangrijkste dat leerlingen merken is dat hun docenten heel goed op de hoogte

zijn van wat er in het vervolgonderwijs speelt. En dat de docenten van vmbo en mbo elkaar ook persoonlijk kennen." Op het niveau van de doorstroom wordt de aansluiting steeds naadlozer. De leerlingen werken nu met het geautomatiseerde doorstroomdossier van Profijt, dat lob-proof moet worden, waarin activiteiten gericht op beroepsbeeldvorming zijn vermeld en waarin is neergelegd hoe een leerling zich verdiept heeft in de profiel-schets van de benodigde opleiding. Dat zou betekenen dat de intake van deze leerlingen bij binnenkomst in het mbo minder aandacht behoeft. "Onze ultieme ambitie is intakeloze doorstroom", zegt Wijnands. Op een vergelijkbare manier wordt een ondersteuningsprotocol voor de overdracht van zorgleerlingen ingericht, volgens het motto: need to know en niet nice to know. Dus alleen informatie bevattend die voor de docent in de klas noodzakelijk is voor zijn/haar handelen. Voor het bedrijfsleven vormen de samenwerkende scholen in Profijt één aanspreekpunt. Maar, merkt Wijnands op, in de promotie van Profijt moeten we nog wat actiever zijn. Wellicht ligt hier een rol voor leerlingen!?

Dekkend aanbod

Hoe verder? Een bedreiging is de krimp en daardoor bezuinigingen en minder tijd. "Docenten hebben daardoor al snel het gevoel dat zaken geschrapt worden. 'PSO is afgeschaft', zo klinkt het. Maar niet PSO

is afgeschaft, er zijn geen uren meer voor. Dat vraagt wel creatieve oplossingen van docenten om leerlingen in de onderbouw goed op hun keuze voor te bereiden. Maar eigenlijk is het een onderdeel van je taak en moet je het nu slimmer doen. Je krijgt nu als school terug wat je eerder gezaaid hebt in termen van overal uren aan koppelen." Krimp kan samenwerking onder druk zetten. "We willen samen een dekkend aanbod realiseren, maar er kunnen belangentegenstellingen optreden." Een belangrijke succesfactor van Profijt is het ontbreken van concurrentie, omdat er maar één ROC in de regio is. Een beetje voor elkaar zorgen en elkaar wat gunnen, of zoals dat in deze regio zo mooi heet: 'naoberschap'. En daarvan verzuchtte de minister een jaar geleden al, dat ze dat gráág zou kopiëren naar andere delen van het land.

De gouden tip van Frans Wijnands: "Kopieer de overlegstructuur van Profijt. Dat werkt zo goed, dat ik niets beters weet te verzinnen. Ga absoluut niet projecttijgeren. Samenwerking in steeds weer losstaande projecten en projectgroepen is eindig. Veranderingsprocessen (verbetering) in het onderwijs hebben een lange adem nodig. Maak het structureel en zorg dat je alle geledingen in de schoolorganisaties bestrijkt."

Meer informatie:
www.profijtscholen.nl

'Ambitie, vertrouwen en realisme'

Het Perron in Veenendaal huisvest 1600 leerlingen van vmbo, praktijkonderwijs en mbo op een locatie. Met eigen en gezamenlijk gebruikte gedeeltes. Plaatsvervangend directeur Mirjam Bosch over de voordelen van een exclusieve relatie en nabijheid op het onderwijsproces voor de leerling.

Het idee was al geboren in de jaren negentig, maar in 2010 was het dan eindelijk echt zover: de unilocatie voor het beroepsonderwijs in Veenendaal was een feit. De scholen waren gehuisvest in oude gebouwen. De wens bestond om voordeel uit samenwerking te halen door vooral de doorlopende leerlijnen-gedachte op een nieuwe locatie vorm te geven. De samenwerking op één locatie gaat nu het vierde schooljaar in. In 2007 is het convenant tussen CSV en roc A12 gesloten. Daarin werden als randvoorwaarden geformuleerd, dat er op de locatie een aanbod is van zowel vmbo- als mbo-opleidingen en dat de mbo-opleidingen die worden aangeboden, aansluiten op het vmbo. "Voor niveau 2 (startkwalificatieniveau) kunnen alle opleidingen die we aanbieden, ook afgesloten worden in Veenendaal. Voor niveau 3 en 4 geldt dat in elk domein minimaal voor één opleiding. Juist voor deze groep, de vmbo-ers, is het zo mooi dat ze hun beroepskwalificatie op één plek kunnen halen." Het is geen wet van Meden en Perzen dat leerlingen het mbo

op deze locatie volgen. Leerlingen maken soms andere opleidingskeuzes of willen wel eens wat anders. "Een groot deel van de studenten 'boven' komt bij ons vandaan," zegt Bosch. De opleiding mobiliteit, niveau twee autotechnicus, wordt alleen op deze locatie aangeboden.

Docentenkoppels

Ook in het proces van bouwen trok men gezamenlijk op. "Het gebouw is samen ontworpen, gemaakt en is deels van de gemeente, deels van A12. Dat proces verliep heel voorspoedig." Na het convenant is er voor de onderwijskundige kant een projectplan opgesteld om een aantal doorlopende leerlijnen uit te gaan werken, een gezamenlijke visie te ontwikkelen en de aanpak om daar te komen. Nadat het management het groene licht gaf, zijn al snel de docenten betrokken. Er zijn docentenkoppels gevormd van vakdocenten uit vmbo en mbo, die samen inhoudelijk de doorlopende leerlijnen gingen uitwerken. Aanvankelijk was dat nog op afstand. Vanaf het moment

van verhuizing naar het Perron kwamen de docenten elkaar ook tegen. Dat zorgde voor een versnelling van het ontwikkeltempo. De afstemming met de opleidingen in huis verloopt makkelijker dan met de opleidingen die alleen in Ede worden aangeboden, zegt Bosch. Elkaar kennen helpt enorm om elkaar aan te spreken. Er zijn gemeenschappelijke docentenkamers, gemeenschappelijke studiedagen, een gezamenlijke start en afsluiting van het schooljaar, een gemeenschappelijke personeelsdag. "Dat hebben we vanaf de start meteen zo gedaan." Lachend: "Alhoewel je nog ziet, dat in de

'Zo blijven we op de hoogte van wat er bij elkaar speelt'

personeelskamer de docenten van het mbo bij elkaar zitten en de docenten van het vmbo elders, maar dat zie je ook bij de onder- en bovenbouwcollega's." In het wekelijkse Perronoverleg bespreken de twee directieleden van CSV en de locatieverantwoordelijke vanuit het roc de praktische, organisatorische, financiële en de onderwijsinhoudelijke zaken. "Zo blijven we op de hoogte van wat er bij elkaar speelt."

Liefde voor het mobiliteitsvak

De ambitie is helder: doorlopende leer-routes van vmbo naar mbo, die op één gezamenlijke locatie gestalte krijgen. Hoever is men daar nu mee gevorderd? "Het varieert per opleiding", zegt Bosch. Bij mobiliteit werkte men jaren geleden al naar model van het mbo, met leertaken

en een proeve aan het eind van de stage. Door de economische crisis kwam er steeds meer toeloop op de bol 2-opleidingen in plaats van de bbl. Dat leidde in het mbo in Ede tot capaciteitsproblemen. Twee jaar geleden is de hele opleiding, leerlingen en docenten, naar Veenendaal gehaald. Op het Perron werd een verticaal team geformeerd bestaande uit docenten vmbo en mbo. "Ze maken gebruik van dezelfde praktijkruimte. Er is 40 uur per week een werkplaatsmanager, die in dienst is bij A12 en deels door CSV betaald wordt. Je loopt daar zowel BOL-2-studenten als vmbo-3-leerlingen tegen het lijf. Docenten werken met dezelfde methode, volgens dezelfde opbouw, en met dezelfde terminologie. Stages zijn op elkaar afgestemd. Een accountmanager fungeert als aanspreekpunt voor bedrijven en plaatst zowel vmbo- als mbo-leerlingen. Een bedrijf krijgt bijvoorbeeld op maandag en vrijdag een mbo-student op stage, op woensdag en donderdag een VM2-er en op woensdag een vmbo-leerling. Voor een garagebedrijf is het heel prettig vijf dagen per week een stagiair te hebben en precies te weten wat ze kunnen verwachten. Dat werkt heel goed. Die collega's hebben elkaar echt gevonden op de liefde voor het mobiliteitsvak!" De docenten beroepsgerichte vakken van de bovenbouw vmbo en het mbo vinden elkaar het snelst. De cultuur lijkt ook het meest verwant. Voor

onderbouwdocenten staat het mbo nog op enige afstand. De onderbouwdocenten komen van een aparte onderbouwlocatie, die dicht aan zat tegen een 'verlengde basisschoolcultuur', dus daar was nog een 'knip' te overwinnen. Lob (loopbaanoriëntatie en -begeleiding) zal die culturen naar verwachting dichter bij elkaar brengen door de oriëntatie op beroepen. Voor taal en rekenen is er afstemming door dezelfde methodekeuze.

Hofleverancier

Mobiliteit heeft een geïntegreerd vmbo- en mbo-team. In het projectplan is die ambitie voor alle opleidingen geformuleerd. Dat zal het eerst gerealiseerd worden aan de beroepsgerichte kant. "Dat is zeker voor alle opleidingen het plaatje. In de vakmanschaproute gaat -op weg naar de startkwalificatie- een deel van het vmbo-examen eruit. Dat levert voor een bepaalde groep leerlingen veel op. En dat vraagt om samenwerking. Bij handel en helpende zorg welzijn gebeurt samenwerking steeds meer onder invloed van de VM2-trajecten", zegt Bosch. Opvallend is dat vmbo-docenten minder moeite hebben met lesgeven aan mbo-studenten dan andersom. Hun mbo-collega's vinden de vmbo-groep erg jong. Daarin speelt ook mee, dat een grote opleiding als 'helpende' veel instroom kent vanuit andere vmbo's. Dat maakt het voor de mbo-collega's lastiger. "Bij mobiliteit zijn

wij hofleverancier, dan gaat het net iets makkelijker. En het is een proces dat tijd nodig heeft. Bij economie sluiten de VM2-trajecten een jaar eerder af met een startkwalificatie dan in de reguliere route het geval zou zijn. Daar is een forse tijds-winst behaald door het programma te stroomlijnen."

Exclusieve relatie

"De absolute winst van onze aanpak zit in het onderwijsproces voor de leerling", zegt Bosch stellig. "En samen op één locatie zitten is daar een noodzakelijke voorwaarde voor. Mbo's moeten vaak met meerdere vmbo's dealen, die allemaal hun

'Cultuurverschil tussen vmbo en mbo'

eigen manier werken kennen. Dat is voor het mbo niet doenlijk. Al heb je maar met vier verschillende vmbo's te maken met een verschillend onderwijsconcept, ander programma's of een andere pedagogisch-didactische benadering. We hebben in de regio's geprobeerd afstemming tussen de VM2-trajecten van alle vmbo's waar A12 mee te maken had te realiseren. Dat ging gewoon niet. In een exclusieve relatie met elkaar lukt het veel beter om af te stem-

men." Hoe is het voor leerlingen om met een brede groep jongeren op school te zitten? "We hebben een leeftijdscategorie van 12 tot 40 jaar in huis", lacht Bosch. "Daar hebben we wel bewust aandacht aan besteed. Vooral de basisscholen uitten daar hun zorg over: 'straks komen ze bij jullie in dat grote gebouw'. Het gebouw bestaat uit drie blokken. De onderbouw heeft een eigen blok, met eigen ingang, fietsenstalling en lestijden. De lestijden van de bovenbouw en het roc gaan gaandeweg gelijklopen. Ze hebben gedeeltelijk samen pauze. Aanvankelijk kregen alle leerlingen van mobiliteit rekenen, taal en vakleer in het vmbo-gedeelte. Dat vonden de mbo-studenten niet leuk: 'zitten we nog bij die ukkies'. Dat hadden we van tevoren niet zo bedacht en hebben we toen meteen omgedraaid". Echte nadelen kan Bosch niet benoemen. "Waar je wel echt aan moet wennen is het cultuurverschil tussen vmbo en mbo. Dat heeft deels met regels te maken. Er worden alleen regels gemaakt die daadwerkelijk te handhaven zijn. Die regels maken we gezamenlijk, en dat kan er toe leiden dat zowel vmbo als mbo wat water bij de wijn moeten doen. Maar daar moet je samen uitkomen. We zitten nu nog steeds midden in dat gewenningsproces."

De ondertitel van het projectplan luidde: 'Ambitie, vertrouwen, realisme'. Die woor-

den dekken nog steeds de lading, vindt Bosch. "Je moet dit echt alléén doen, als je het vanuit de inhoud en de positie van de leerling aan wilt vliegen. Niet, omdat het goedkoper is, omdat je schaalvoordelen wilt halen of ondersteunende diensten wilt delen. Je moet elkaar op alle niveaus kennen en van elkaar op aan kunnen. Het vertrouwen in elkaar moet groeien. Dat is niet van vandaag op morgen te regelen. Je hebt met mensen van doen. Wij hebben maar weinig echt op papier geregeld. Je moet weten waar je heen wilt, de lat mag best hoog en je onderwijs moet goed zijn. Maar de secundaire processen tot achter de komma dichtspijkeren gaat niet werken, dan is de kans groot dat je het belangrijkste uit het oog verliest."

Het vertrouwen is er. En er is een droom voor de komende jaren: "Dat de samenwerking nog intensiever wordt en dat in ieder geval elke leerling van de

basisberoepsgerichte leerweg die het Perron binnenkomt, het Perron pas verlaat met een startkwalificatie. De omvang is er niet naar om heel breed niveau 3 en 4 opleidingen neer te zetten, maar wel een aantal, gedegen en liefst in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven." Zodat ook het bedrijfsleven overtuigd raakt van de kwaliteit waar het Perron voor staat. En aan de mensen van het departement de uitnodiging, vooruit: de aansporing, om deze unieke samenwerkingspraktijk met eigen ogen te komen aanschouwen.

De gouden tip van Mirjam Bosch: "Samenwerking staat of valt bij dat je elkaar kent en vertrouwt en dat de leerling/student centraal staat in de samenwerking. Als dat zo is, dan is programmatische samenwerking afstemming goed te realiseren."

Meer informatie:
www.de-csv.nl

'Gasten aan tafel'

Het Kandinsky College bood als een van de eerste scholen in Nederland de VM2 route aan. Vanaf leerjaar 5 maken leerlingen geleidelijk en natuurlijk de stap naar het mbo. Adjunct-directeur Twan van den Hazelkamp over de lessen uit de VM2-route.

Je hoeft niet lang te zoeken om 'sporen' van samenwerkingsactiviteiten van het Kandinsky College op het internet te vinden; of het nu gaat om VM2, loopbaanoriëntatie of een leerlijn taal. Doorgaans is het ROC van Nijmegen de samenwerkingspartner. "Er was eigenlijk niet sprake van één aanleiding voor onze samenwerking", zegt Twan van den Hazelkamp, adjunct van het Kandinsky College. De school merkte, dat de stap van vmbo naar mbo voor veel leerlingen eerder te typeren viel als een sprong tussen twee werelden dan als een overstap. Dientengevolge vielen aardig wat leerlingen uit. Tel daarbij, dat leerlingen moeite hadden zich een goed beeld te vormen van hun opleiding en beroep. Het was voor de school zonneklaar dat deze varkentjes samen met het mbo en het bedrijfsleven gewassen moesten worden: "Dat kun je als vmbo-school niet alleen." Omdat het vooral om leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg ging, lag de koers voor de hand: instappen in VM2, want zo neem je de sprong in z'n geheel weg.

Drive

De keuze voor VM2 bood mogelijkheden om een aantal zaken te tackelen. Van den Hazelkamp: "Waarom is het een probleem dat een leerling in de bovenbouw vmbo nog niet weet wat hij wil? Dat is vooral een probleem, omdat wij het organisatorisch niet anders kunnen inrichten!" Men ging samen met het mbo aan de slag. Binnen de VM2-route worden vmbo en mbo gezamenlijk afgerekend op het behaalde resultaat. Als minder leerlingen de eindstreep halen, drukt dat op beider rendementen. Dat scheidt een band en een gezamenlijk urgentie. Van den Hazelkamp: "Niets ten nadele van allerhande projecten, maar als er écht wederzijdse verantwoordelijkheid en afhankelijkheid bestaat, geeft dat absoluut een extra drive".

Cruciaal voor het welslagen van de samenwerking zijn de organisatie en aansturing. Een stuurgroep en een ontwikkelgroep bestaande uit zowel personeelsleden van het vmbo als van het ROC zijn in het leven geroepen. Voor de VM2-route is er een gemengd team van vmbo en mbo

docenten. In de ontwikkelgroep participeren docenten van het ROC en vmbo en hebben ook twee stuurgroepleden zitting. Ze hebben samen de ruimte gekregen om de opleiding te ontwikkelen en zijn samen verantwoordelijk voor de invulling van het programma. Vanaf vmbo leerjaar 3 komen mbo-docenten bij het vmbo over de vloer voor de keuzemodules, waarmee leerlingen zich sectoroverstijgend oriënteren met begeleiding van mbo-docenten. Die gezamenlijke aanpak werpt z'n vruchten af: "Er ontstaat meer kennis van elkaars

terrein en meer waardering voor elkaar. In de beginperiode hebben we docenten fysiek een jaar uitgewisseld. Dat bleek zeer waardevol. Bovendien ontstaan er nieuwe dingen als mensen met elkaar in contact komen. En dat contact is 'verplicht'; we zijn immers gezamenlijk verantwoordelijk voor de opleiding."

Gasten aan tafel

De structuur is neergezet. Het mbo heeft aan de inrichting daarvan evenredig bijgedragen en passende mensen gefaciliteerd. Is het hebben van een goede organisatiestructuur voldoende om de boel op gang en in beweging te houden? "Nee", zegt Van den Hazelkamp zonder aarzelen. "Dat kost heel veel energie, veel één op één gesprekken en ontmoetingen met betrokkenen. Wij zijn gestart met een samenwerking met zeven verschillende opleidingen en dus zeven teams van het ROC. Dat zijn zeven verschillende teammanagers en culturen. Op dit moment zijn er nog maar twee van de oorspronkelijke teammanagers over, de andere teammanagers zijn later in het project ingestroomd. Als kleine vmbo-school ben je voortdurend in de weer met voorlichting geven over het hoe en wat van het traject, zodat mensen op de rijdende trein kunnen stappen. Elke nieuwe mbo-docent ontvangen we persoonlijk in de school". En ook op docentniveau zijn er wat hobbels te nemen: cao-verschillen, die verschillen op de werkvloer (denk aan surveilleren) met zich meebrengen, 'gasten aan tafel' in de personeelskamer, cultuurverschillen, een andere vmbo- en mbo-benadering van leerlingen/studenten. "Een mix is daarin de beste vorm, omdat de verantwoordelijkheden van de leerling dan geleidelijk worden opgebouwd", zegt Van den Hazelkamp. Verder

moet het vmbo dealen met leerlingen, die niet meer volledig leerplichtig zijn en leerlingen die met de auto naar school komen. Oudere leerlingen brengen andere, vaak complexere problematiek de school in. Dat alles geeft –met de nodige gewenning- een nieuwe, inspirerende dynamiek in de school.

Ultieme troef

En wat levert het op? Het succesvolle van de samenwerking zit volgens Van den Hazelkamp in het mogelijk maken van uitstel van keuze en het samen vormgeven van de LOB-lijn. "Het levert echt geen 100% slagingspercentage op", zegt Van den Hazelkamp, "al waren we zo naïef om dat van te voren wel te denken." Het levert wel op dat leerlingen beter in

kaart zijn en langer in kaart blijven, ook als ze uitvallen, door samenwerking met de gemeenten en het Jongerenloket. Het levert beter gefundeerde keuzes op ten aanzien van de crebo's. Leerlingen hoeven

'Samen vormgeven van de LOB-lijn'

in de VM2-route pas in januari van leerjaar 5 een definitieve crebo-keuze te maken. De extra tijd wordt benut door in te zetten op arbeidsoriënterende onderdelen, waardoor het aandeel switchers -met vertraging tot gevolg- enorm is gereduceerd. Niet iedereen maakt meteen de juiste

keuze, maar doordat leerlingen al dichterbij de startkwalificatie zitten, is het makkelijker ze te motiveren om die te behalen en daarna een andere opleidingskeuze te

'Ruimte voor een quote'

maken. Veel leerlingen stromen door naar niveau 3 in dezelfde beroepssector. "Wat mij veel deugd doet, is dat veel leerlingen een bbl 3-opleiding gaan volgen bij hun stagebieder. Dat is de ultieme troef, want zij zijn ons selling point naar het bedrijfs-

leven." Om toe te voegen: "Je maakt een deel van de ontwikkeling van leerlingen mee, waar je voorheen geen zicht op had. Je leidt ze op tot kapper bijvoorbeeld.

Dat zijn jankmomentjes bij de diploma-uitreiking", bekent Van den Hazelkamp, "want je hebt zes jaar lief en leed gedeeld." De samenwerking met het mbo heeft ook bijkomende voordelen gebracht, die niet meteen verbonden zijn aan de VM2-route. Voor het bedrijfsleven wordt het vmbo een interessantere partner naarmate men ziet dat vmbo en mbo met één mond praten. Het heeft effect op het beeld van de school: de school straalt uit dat ze 'vmbo

en méér' is. "Onze zorg is niet het vmbo-diploma, maar reikt verder dan dat."

Verbintenis

Landelijk start er geen nieuw VM2-cohort meer. Er is een mogelijkheid om de samenwerking te continueren in de vakmanschapsroute. Daarvoor moeten de besturen in de regio en het ROC afstemming bereiken. Voor het ROC betekent de VM2-route een route naast de reguliere niveau 2 opleiding. Basisberoepsgerichte leerlingen die in de VM2 route zitten worden geacht met steun het diploma vmbo te halen en verder te leren voor een startkwalificatie. Spannend is de vraag hoe dat straks zal uitpakken op scholen die deze leerroute niet aanbieden. Juist de kleine setting maakt, dat deze leerlingen er wel in slagen een vmbo-diploma te halen. En deze leerlingen horen niet tot de doelgroep van de entreeopleiding, want ze vallen bijvoorbeeld uit op niveau 2. "Wat gaan we met deze doelgroep doen in Nederland", vraagt Van den Hazelkamp zich hardop af, "en hoe gaat dat het percentage vsv-ers beïnvloeden? "Het persoonlijke ideaalplaatje van Van den Hazelkamp is een vijfjarige opleidingsroute in de vmbo-setting, waarin de leerling zijn startkwalificatie behaalt. Voor sommige leerlingen kan die route zes jaar duren en eindonderwijs vormen; voor anderen betekent het dat ze met de startkwalificatie op zak de overstap maken

naar het mbo. "Je hoort mij niet zeggen: geef mij die mbo-2 doelgroep maar", zegt Van den Hazelkamp. "Maar ik denk dat de kleinschalige vmbo-context beter bij een deel van de doelgroep past. De specifieke kennis van het mbo en de kwalificatiestructuur blijft nodig en haal je daar. Het is ook goed om die verbintenis te hebben, omdat je dan samen verantwoordelijkheid draagt en samen aan de finishlijn -de startkwalificatie- kan bepalen of de leerling geschikt is voor een vervoltraject in het mbo."

De gouden tip van Twan van den Hazelkamp: "Zet vanaf het begin een structuur op, waarin alle lagen van de organisatie vertegenwoordigd zijn met de juiste mensen, die goed gefaciliteerd worden. Dat is de ruggengraat van de samenwerking!"

Meer informatie:
www.kandinsky-vmbo.nl

Een podium voor de beweging

Na het overweldigende succes van de technasiumafdeling voor havo- en vwo-leerlingen werkt het Newmancollege in Breda aan een vergelijkbaar aanbod voor de mavo-leerlingen. Conrector Henk Biemans vertelt over de samenwerking rond het Beta Challenge programma, dat de slag maakt van instellingsdenken naar denken in termen van opleidingen.

'Iets als Technasium voor havo- en vwo-leerlingen, maar dan voor onze mavo-leerlingen'. Dat was kort samengevat de opdracht, waarmee Henk Biemans, conrector van het Newmancollege, een aantal jaren geleden op pad ging. Een zoektocht samen met een metgezel met gedeelde Technasium-ervaring, Leon de Rond, de rector van RSG 't Rijks uit Bergen op Zoom. In een ochtend was het kader rond. De initiatiefnemers zochten vervolgens naar medestanders om te participeren in het traject en vonden er twee: een school in Terneuzen en een in Rotterdam. Dit kwartet ging aan de slag met de ontwikkeling van pilots. De kern van het Beta Challenge programma zit 'm in de omslag van instellingsdenken naar denken in termen van opleidingen. Biemans licht toe: "De mavo-leerling zit in een volstrekt theoretische omgeving, waarin die leerling vanwege zijn praktijkgeoriënteerdheid eigenlijk minder thuis hoort. En dat geldt net zo goed voor een belangrijk deel van de havisten, die gevangen zitten in de 'statusdiscussie.' Het te ontwikkelen

programma moest theorie en praktijk koppelen op een adequaat niveau, aansluiten op het mbo en perspectief bieden op het hbo. "Het opleidingsdenken betekent, dat er aan het begin van de opleiding verschillende perspectieven zijn: mbo 3/4, hbo of een versnelde route. Dat moet nog heel vaak verteld en uitgelegd worden", zegt Biemans, "ook aan ouders van havisten, om een aantrekkelijk en goed alternatief te bieden voor hun kinderen. Want in Nederland zijn we gewend aan instellingsdenken, dat ophoudt bij het diploma."

Beroepsbeelden

Ook inhoudelijk is het programma onderscheidend. Het benadrukt niet het cognitieve en theoretische concepten, maar juist de technologie achter de verschillende sectoren. Niet alleen in de sector techniek, maar ook in de andere sectoren, zorg en welzijn, handel en administratie en de groene sector. Bedrijven en instellingen uit die sectoren en het ROC zorgen voor opdrachten voor

leerlingen. Aan de hand van die opdrachten komen bepaalde concepten aan bod, maar de concepten zijn dus niet leidend. Het bèta challenge programma heeft een paar pijlers: de betrokkenheid van de school met de buitenwereld (buiten naar binnen halen en leerlingen naar buiten laten gaan op basis van de opdrachten). “De wereld van wetenschap en techniek moet worden ontsloten voor deze leerlingen. Deze wereld is aan hun oog onttrokken. We verwachten daarentegen wel, dat onze leerlingen een weloverwogen keuze maken. Dat kan alleen door de bedrijven zichtbaar te maken en de ontmoeting

‘Leerling heeft gebrek aan beroepsbeelden’

met beroepsbeoefenaren te organiseren. Zo zien jongeren, dat er ook in andere sectoren veel technologische ontwikkeling plaatsvindt. Dat maakt een bewustere keuze mogelijk. “En dat is eigenlijk het belangrijkste”, zegt Biemans, “want dat de leerling de cognitieve capaciteiten heeft, staat als een paal boven water. Het probleem van deze leerlingen zit juist in een gebrek aan beroepsbeelden, wat leidt tot verkeerde richtingkeuzes, uitval en daarmee enorm hoge maatschappelijke kosten”.

Mogelijke leerwinst

De pilot heeft op het Newmancollege geleid tot een continue programmering vanaf het tweede jaar. Leerlingen volgen per week drie blokken van 70 minuten. Gesprekken met het Radius College (mbo) zijn in volle gang. Voor het

Newmancollege gaan de voorlopige gedachten voor de toekomst uit naar een programma, waarin leerlingen opdrachten van bedrijven en maatschappelijke instellingen uitvoeren, zich via bedrijfsbezoeken oriënteren op beroepen en bijbehorende opleidingen en modules op het ROC volgen, de zogenaamde schakelprogramma’s. In leerjaar twee en drie zijn er vier projecten plus een aantal workshops en gastlessen. Om verbreding, verdieping en mogelijk versnelling tot stand te brengen, is een organisatorische ingreep in de mavo-mbo route noodzakelijk. De route moet eerder worden afgestemd op de specifieke ontwikkelbehoeften en – mogelijkheden van de leerling, de ballast zal eerder uit het programma worden gehaald om ruimte te creëren voor een inhoudelijk en didactisch afgestemd programma, waarmee een doorlopende, efficiënte en uitdagende leerroute mogelijk wordt. Dat wordt wel een spannende exercitie. Het paradigma verandert hiermee namelijk fundamenteel: de opleiding van de leerling komt centraal te staan en de organisatie wordt daarop afgestemd. “Dat zal ongetwijfeld nog wel wat voeten in aarde hebben, maar ik vertrouw op een goede afloop”, zegt Biemans.

Biemans illustreert de algemene denkklijn met een voorbeeld: Audiovisuele vormgeving is in de mavo een examenvak. Het

Radius werkt met mediavormgeving en art & design. De doorstroming tussen die twee is heel natuurlijk. Een werkgroep van twee docenten van het Newman en twee van het Radius zitten om de tafel om de programma’s te stroomlijnen met het oog op betere aansluiting en mogelijke versnelling. Een leerlijn van leerjaar 2 tot 4 met voor wie dat wil, mogelijke leerwinst. De afspraak staat, dat docenten van het Radius de examenleerlingen medebeoordelen in het centraal praktisch examen. “En dit traject kan voor alle sectoren zo worden aangepakt”, zegt Biemans. “Dus als alles goed gaat hebben we over een aantal jaren in het Bredase een volledig dekkend afstemmingsprogramma!”

Geluksfactor

Wat vraagt dit nou van de samenwerking? “Essentieel is dat er geestverwantschap is in het opleidingsdenken, dat de voordelen voor beide partijen helder zijn en er sprake is van echt inhoudelijk afstemming voor de doorlopende leerlijnen”, antwoordt Biemans. “Alleen dan is er eigenaarschap van docenten over en weer.” Het is even stil. “Er moet ook wel een geluksfactor zijn”, zegt Biemans bedachtzaam. “In het eerste gesprek met de directeur van het Radius was er al na twee minuten een klik, zowel persoonlijk als in visie. Dat scheelt minstens twee jaar discussie. We voelden allebei ‘hier gaan we iets van maken’ en we wisten dat we

de docenten hebben die daar het belang van inzien." Cruciaal is dat docenten daarvoor de gelegenheid geboden wordt. Biemans tekent een driehoek en schrijft bij de bovenste punt 'motivatie' en bij de onderste twee 'capaciteiten' en 'gelegenheid'. "Capaciteiten, dat zit goed. Motivatie is niet vanzelfsprekend, maar afhankelijk van de gelegenheid die je leerlingen,

'De sleutel zit hem in mensen laten doorontwikkelen'

docenten (of vul maar in) biedt om zich te ontwikkelen in een dynamische omgeving die voor hun aantrekkelijk is. Als je dat kan bieden, dan krijg je een ontwikkelingscapaciteit die volledig is. De sleutel zit in de gelegenheid die je mensen geeft om zich door te ontwikkelen. Daarom hebben we

ook nooit aan andere trajecten zoals VM2 meegedaan. Wij denken andersom. Zodra je in de school een bepaalde route zich ziet ontwikkelen, sluiten we daarop aan en verbinden we de mensen. Als het niet lukt tussen docenten van verschillende scholen, zit 'm dat zelden op de inhoud, maar in de gelegenheid: de ruimte die je geeft aan mensen te werken aan wat zij belangrijk vinden. Wederzijdse afhankelijkheid, een belangrijk ingrediënt voor goede samenwerking, kan onder druk komen te staan als financiën aan een van beide kanten een probleem worden. Dat moet je in de gaten houden, maar het moet niet voorop staan."

Examenprogramma als katalysator

Een argument dat het mbo vaak gebruikt om in de regio's zaken af te houden is, dat ze met zoveel verschillende vmbo's te maken hebben. "Een één-op-één-constructie is voor hen niet interessant genoeg." Een optie is dus 'massa maken' door samenwerking met meerdere vmbo's. Biemans wijst op een gerelateerd aspect: In den lande zijn er talloze initiatieven op bèta-technisch gebied met vergelijkbare doelstellingen, maar andere namen en invullingen. De scholen die meedoen aan het bèta challenge programma, hebben de afspraak gemaakt samen een landelijk

examenprogramma te gaan ontwikkelen als kapstok voor de vmbo's en ROC's. Met daarbij een landelijke organisatie waarbij elke mavo of vmbo-tl afdeling zich kan aansluiten. Het ministerie heeft toestemming gegeven en samen met de SLO wordt het examenprogramma ontwikkeld, dat naar verwachting komend schooljaar kan gaan draaien. Dat biedt de mogelijkheid om de veelheid aan initiatieven te bundelen en te focussen op één examenprogramma. En dat programma is breed, met technologie als basis, maar het houdt alle sectorkeuzes open. Inmiddels zijn er al acht volgscholen, die in netwerken opereren. Van onderop begonnen met als perspectief een landelijk dekkend aanbod, gekoppeld aan een examenprogramma en een gedeelde strategische doelstelling.

En met een structureel karakter en niet afhankelijk van bereidwilligheid. "Complex", zegt Biemans, "maar absoluut de moeite waard om er je schouders onder te zetten." De gouden tip van Henk Biemans: "Er zijn altijd bewegingen in de school die de moeite zijn om te articuleren, een podium te geven en erop aan te sluiten en te verbinden met anderen. Dus hou je ogen open en signaleer die bewegingen. Blijf erbij, geef mensen het gevoel dat het waardevol is en maak verbindingen. Soms kom je er bij toeval achter, soms bewust. Er zit een schat aan ontwikkelkracht in onderwijsteams. Faciliteer en ondersteun dat en benader het vooral niet hiërarchisch."

Meer informatie:
www.ikbenworldclass.nl

'Elkaar bevragen maar niet overvragen'

Metameer in Boxmeer is een flink groeiende school voor jenaplanonderwijs. Binnen de school zitten leerlingen van vmbo tot en met vwo door elkaar heen. Intersectorale programma's passen goed bij de visie van de school. In de samenwerking hebben vmbo en mbo elkaar gevonden op complementariteit, zo vertelt Brigitte Spiekman, teamleider van de bovenbouw vmbo.

Metameer, een school in een prachtig vormgegeven gebouw van amper een jaar oud aan de spoorlijn Boxmeer-Nijmegen. Nog voordat de nieuwbouw betrokken werd, moest er vanwege de toestroom van nieuwe leerlingen al een etage bovenop gezet worden. En na een jaar wordt ook op de begane grond alweer bijgebouwd. Wat maakt deze school met vmbo en onderbouw havo/vwo zo aantrekkelijk, dat ze met een prognose van 500 op het moment van de bouw nu op een aantal van liefst 900 leerlingen zit? De school presteert goed, erg goed zelfs, met een examenresultaat van gemiddeld over de laatste drie jaar vrijwel 100% en slaagcijfers die er bepaald niet om liegen.

Handschoen

Begin 2000 kwam het basisonderwijs met de vraag of de school, een dislocatie van de grote scholengemeenschap Stevensbeek, voor leerlingen die op een jenaplan basisschool gezeten hadden een vervolg in het voortgezet onderwijs konden bieden. Een paar 'fanatieke' mensen paktten die handschoen op en het team heeft

een uitgebreid professionaliseringstraject van drie jaar gevolgd. Men probeerde aanvankelijk het programma en de uitstroom in de bovenbouw zo breed mogelijk te houden, om de keuze uit te stellen. Spiekman: "Wat de school heel aantrekkelijk maakt is, dat in de onderbouw leerlingen van vmbo basisberoepsgerichte leerweg tot en met vwo bij elkaar zitten, net zoals in groep 8. In de tweede klas zijn er wel clustergroepen voor wiskunde en voor de talen. Dan zit het vmbo bij elkaar en havo/vwo. De basisleerlingen worden misschien wel overvraagd, maar als je de eindexamencijfers ziet, zitten ze ver boven het landelijk gemiddelde. Bovendien verdeel je alle leerlingen over alle klassen waardoor je niet een dominante cultuur krijgt, of een leerweg die onderaan bungelt en daardoor ook een betere werksfeer. In de brugklas weten leerlingen vaak niet eens van elkaar welk niveau ze volgen." In de bovenbouw vmbo blijven de groepen ook heterogeen (basis/kader/tg) en is er alleen voor de vakken Engels en Nederlands een klas van basisberoepsgerichte leerlingen.

Muziek in de oren

Druk doende met het vormgeven van jenaplanonderwijs van 8 – 18 jaar vonden men het toch onbevredigend, dat bij leerlingen de keuze voor een sector ondergeschikt leek te zijn aan de wens om het jenaplanonderwijs op de school te blijven volgen. Toen de eerste geluiden van scholen uit het oosten des lands kwamen over de mogelijkheid van intersectorale programma's, klonk dat de school als muziek in de oren. "Precies waar we op zaten te wachten!" Men ging aan de slag:

"'s Avonds schrijven en de volgende dag uitvoeren", lacht Spiekman. Intersectorale programma's mochten gestart worden als experiment, waarbij als voorwaarde gold, dat er een convenant moest zijn met het mbo. Daarop werden de mbo-colleges in de omgeving (Venlo, Venray, Nijmegen, Helmond en Veghel) uitgenodigd en

lichtte de school haar plannen toe. In het derde jaar volgen de leerlingen een breed programma waarin in vier thema's alle sectoren de revue passeren. In een thema ligt er wel een accent, bijvoorbeeld op economie of de zorg, maar in principe komt de volle breedte uit alle werkvelden aan bod. In het vierde jaar kiezen leerlingen voor een uitstroomvariant 'technologie & commercie' of 'commercie & dienstverlening'. Het mbo reageerde eensgezind: "Dóen!" De school was in die periode sterk gericht op het aanleren van basiscompetenties als leren samenwerken en leren informatie opzoeken en verwerken bijvoorbeeld. Daarop vond men elkaar: het mbo vond het prima als de vmbo-school dat deel voor haar rekening nam: "En wij leren ze het beroep wel." Vanuit het vmbo voelde de keuze als rechtdoen aan de V van vmbo. "Die V is er niet voor niets. Leerlingen mogen in deze vier jaren hun talenten ontdekken en kijken waar hun kwaliteiten en interesses liggen."

Warme overdracht

Metameer heeft in de regio met veel verschillende mbo-instellingen te maken. Het onderhouden van de contacten gebeurt op verschillende manieren. "De dekanen spelen een belangrijke rol. Een aantal maal per jaar worden dekanenbijeenkomsten georganiseerd en verder hebben de docenten van de beroepsgerichte vakken contacten." Het convenant rond

het intersectoraal programma werd gesloten met het ROC van Nijmegen. Dat ROC heeft een programma 'Kiezen op maat' waarvoor leerlingen zich kunnen inschrijven om in het derde of vierde jaar een dag mee te lopen op het mbo. Er zijn in november twee informatieavonden waarop alle vervolgopleidingen worden uitgenodigd. Leerlingen en ouders kunnen op die twee avonden zes opleidingen bezoeken. Die avonden worden heel druk bezocht; 90% van de derdejaars gaat daar heen. In januari wordt de beroepenmarkt georganiseerd door de vmbo's in de regio samen met de mbo's. Op die bijeenkomst zijn vooral ook beroepsbeoefenaren aanwezig. "Dat is toch weer een ander verhaal dan de opleiding." Maar bovenal is er ook veel individueel contact tussen de school en het mbo: "Wij hebben een leerling die erg geïnteresseerd is in een bepaald onderwerp, kunnen jullie die wat bieden?" Natuurlijk zijn er ook wel dingen die wel eens wat minder goed uit de verf komen. Zo was en is er nog steeds een warme overdracht van leerlingen, zeker als het om zorgleerlingen gaat. Aanvankelijk was het idee, dat elk begin van het schooljaar alle mentoren van vmbo en mbo op een plek samen zouden komen. Dat gebeurde en was fantastisch, maar de tweede keer werd vanuit het mbo nog maar één mentor afgevaardigd. "De mentoren van

het vmbo willen rechtstreeks contact met de betreffende mentoren in het mbo. De actie van het mbo is begrijpelijk, want het is ook arbeidsintensief. Onze mentoren lossen dat nu op door de betreffende

'Warme overdracht van leerlingen'

mentor van hun leerlingen te bellen." Het feit dat de school een breed intersectoraal programma heeft is niet belemmerend geweest in het vinden van de juiste contactpersonen binnen het mbo. De eerste jaren na de overstap op een intersectoraal programma stonden in het teken van uitleg geven aan de omgeving. Dat gold ook voor bedrijven die stageplaatsen bieden. Inmiddels is iedereen op de hoogte; ouders, leerlingen, bedrijven en vervolgonderwijs.

Natuurlijke samenwerking

De samenwerking is met alle individuele mbo-instellingen goed. Met Helmond is de samenwerking door de afstand wat minder intensief. De mbo's betonen zich erg behulpzaam. Omgekeerd vindt het mbo het prettig dat er zaken georganiseerd worden door de vmbo's gezamenlijk, zoals de beroepenmarkt,

waar zij kunnen instappen. En doen zich veranderingen voor aan de vmbo-kant, zoals twee jaar geleden toen de school gestart is met tweetalig onderwijs, dan geeft het mbo stevast aan daar op te willen aansluiten. Waarin schuilt nou het geheim van deze natuurlijke samenwerking? Even blijft het stil. "Klein beginnen. Concrete acties benoemen en samen uitvoeren. We lopen elkaar niet in de weg. Als vmbo gezamenlijk 'ontzorgen' we het mbo ook wel. En we overvragen het mbo

niet. Zoeken naar waar je elkaar nodig hebt, elkaar goed informeren over ontwikkelingen en ambities en dat goed aan elkaar verbinden." Wat ongetwijfeld ook zal helpen is dat het mbo weet dat het kan rekenen op goed voorbereide instromers vanuit Metameer. Er zijn geen leerlingen die zonder diploma het vmbo van Metameer verlaten. De meeste leerlingen stromen door naar een BOL-opleiding op niveau 3 of 4. Er zijn er dit jaar in totaal 13 leerlingen uit de basisberoepsgerichte

leerweg die naar niveau 2 doorstromen. Elk jaar wordt aan het mbo gevraagd hoe het gaat met de leerlingen, die aan een mbo-opleiding begonnen zijn. En elk jaar wordt dat ook bij de oud-leerlingen zelf nagegaan tijdens een terugkomdag. "Nog nooit is er vanuit het mbo een signaal gekomen dat de leerlingen iets missen. Van de leerlingen zelf horen we wel eens terug, dat studenten die van een technisch vmbo afkomen bepaalde basisvaardigheden beter beheersen. Na een paar maanden is dat verschil weg. Dat geeft het mbo ook aan. Maar we horen wel dat onze leerlingen vaardigheden hebben waarmee ze zich heel goed kunnen redden in het mbo. Presenteren is zo'n vaardigheid, die ze heel veel geoefend hebben, of samenwerken. Op het mbo komen ze leerlingen tegen die nog nooit in een groepje gewerkt hebben. Er is op deze school geen één lokaal met een busopstelling." Het samenwerken zit ook in de genen van het jenaplanonderwijs, zowel bij leerlingen als docenten. Dat krijgt veel aandacht. We doen er heel veel aan om ze goede beroepsbeelden mee te geven, en besteden veel tijd aan verwachtingen van leerlingen. Dat wil overigens niet zeggen dat het niet voorkomt, dat ook onze leerlingen wel eens wisselen van opleiding in het mbo."

Levenschte opdrachten

De tevredenheid maakt bepaald niet dat er geen ambities meer zijn. Meer contact met het mbo staat op het verlanglijstje van het vmbo. "Dat zeggen we elke keer tegen elkaar als we elkaar zien. De afgelopen jaren hebben in het teken gestaan van de interne organisatie en de verhuizing. Daar lagen de prioriteiten en het is ook goed, reëel en nodig om daar veel aandacht aan te besteden", zegt Spiekman. Ook hoog op het wensenlijstje prijkt: meer levenschte opdrachten. De opbrengst daarvan staat buiten kijf, maar de organisatie ervan is erg arbeidsintensief. "Nog een wens is afgestudeerde leerlingen van het mbo binnen te halen en gebruik te laten maken van voorzieningen van onze school, de keuken of de uiterlijke verzorging-hoek. Zo breng je ook vmbo-en mbo-leerlingen met elkaar in contact."

De gouden tip van Brigitte Spiekman: "Elkaar goed informeren, goed vinger aan de pols houden. Als het mbo iets aanbiedt, bijvoorbeeld leerlingen mogen meelopen, dan moet het vmbo dat ook tot in de puntjes voorbereiden en daarvoor een betrouwbare partner zijn."

Meer informatie:
www.metameer.nl

De kracht van samen één

Op één locatie en met één visie, missie en doel verzorgen CSG Calvijn en het Dalton Lyceum onderwijs in de samenwerkingschool met de naam Focus Beroepsacademie. Directeur Marjo Klaassen van de samenwerkingschool en Joni Heijboer, afdelingsleider van het Dalton Lyceum, vertellen over de stappen naar een lokaal opleidingscentrum, waar ook twee mbo's fysiek bij aansluiten.

Als je samenwerkingschool heet, dan móet je wel kunnen bogen op een ruime ervaring met de ins en outs van samenwerking. De eerste leerlingen van de Focus Beroepsacademie zijn in schooljaar 2009/2010 gestart. De intentie voor de samenwerkingschool kwam vanuit de besturen, die in Barendrecht een breder aanbod wilden realiseren. Het construct van een samenwerkings-school is bijzonder. Landelijk zijn er maar weinig scholen met samenwerking tussen verschillende denominaties. Dat één van de twee scholen een Daltonschool is, maakt de combinatie krachtig. Daardoor bestaat er naast de meer 'reguliere' aanpak van Calvijn ook een andere invulling van de didaktiek en pedagogiek, die wortelt in het Daltononderwijs en sterker uitgaat van zelfstandig leren en plannen. Leerlingen kiezen bij binnenkomst één van beide afdelingen. In het derde leerjaar kiezen ze een afdeling, die ze vervolgens bij Focus Dalton of bij Focus Calvijn gaan volgen. Marjo Klaassen: "We hebben afgesproken dat we alles wat we samen kunnen doen,

ook daadwerkelijk samen doen. De zorg voor leerlingen is bijvoorbeeld Focus-breed. Er is een MT gevormd van beide bloedgroepen. Maar voor het overgrote deel is het één bloedgroep." Joni Heijboer: "Als leerling merk je de samenwerking vooral bij kampen en feesten, maar ook in schoolregels en bevorderingsnormen."

Verschillen bestaan er dus vooral op het gebied van de lesaanpak. In grote lijnen gaat de Calvijndocent meer uit van grip en is meer 'controlerend', terwijl de Daltondocent meer bij de leerling legt. Maar ook die verschillen worden productief gemaakt. Er is goed nagedacht over een manier van werken die docenten stimuleert om van elkaar te leren. De Daltondocenten kiezen zelf twee docenten uit die ze uitnodigen om in hun les te komen kijken en feedback te geven. En wat drie of vier jaar geleden nog niet gebeurde, gebeurt nu wel: docenten van Dalton kiezen docenten van Calvijn om in hun les te komen kijken. Calvijn-docenten nemen vervolgens zaken over van

Daltondocenten, wat de Daltondocenten weer een trigger geeft om zich te blijven profileren. Joni Heijboer: "Dat is een prachtig fenomeen, want zo blijf je als organisatie lerend!" "We zijn een ontwikkelschool", vult Marjo Klaassen aan, "en dat zie je op alle niveaus terug."

Leerwinst

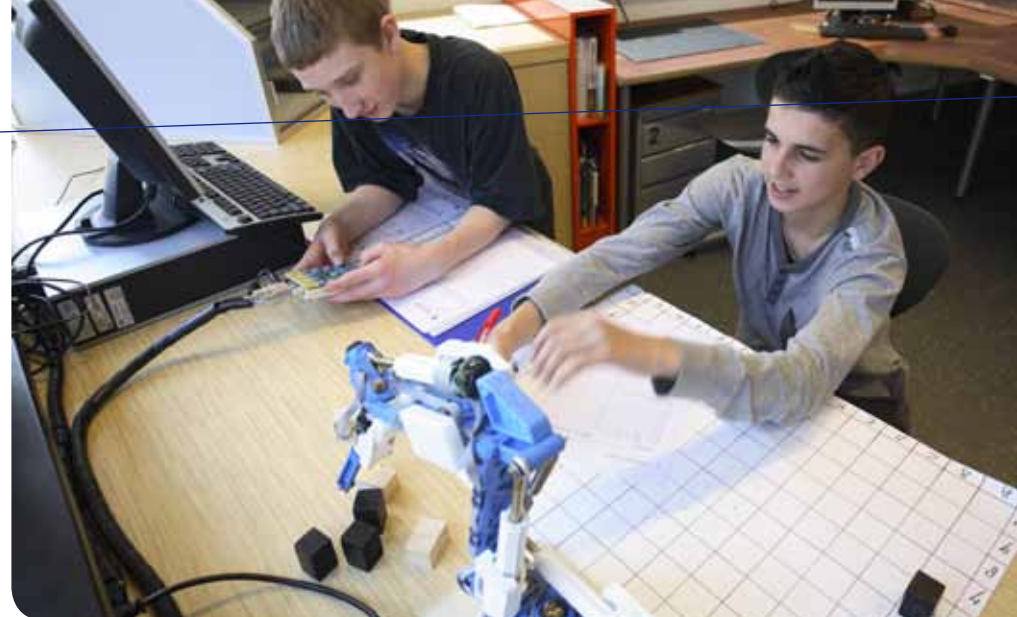
Ook voor de samenwerking met het mbo geldt, dat die gestart is met de besturen. Samen is de wens uitgesproken om een LOC (een lokaal opleidingscentrum) te gaan vormen. Marjo Klaassen: "Als vmbo hebben we vervolgens gezegd: 'We gaan naar het curriculum kijken. Mbo, geven

'We zijn een ontwikkelschool'

jullie nu eens aan wat jullie van belang vinden om op aan te sluiten. Zodra dat helder is, gaan wij in het kader van het nieuwe vmbo bekijken hoe wij de profielen en keuzedelen gaan inzetten en e.e.a. betaalbaar houden. Een andere optie zou zijn om als vmbo te stellen: 'Mbo, hier zijn we, sluit maar aan'. (lachend) Maar dat is in de praktijk nog steeds niet gelukt".

In de samenwerking met bedrijven wordt dezelfde strategie gehanteerd: "We vragen aan bedrijven wat zij van belang vinden. In onze regio zijn de logistieke keten en de zorgketen belangrijk. Dus sluiten wij daarop aan, want daar zit voor onze leerlingen toekomst!"

De samenwerking met het mbo, met ROC Da Vinci in Dordrecht en Albeda in Rotterdam, is natuurlijk geen doel op zich. De wens is leerlingen leerwinst te laten boeken zodat ze sneller het instap-

niveau voor mbo-3 halen. Joni Heijboer: "Daarnaast willen we leerlingen de mogelijkheid geven hun schoolloopbaan langer in Barendrecht te volgen, in een wat veiligere omgeving. De leerlingen zijn nu 15, 16 jaar als ze naar Rotterdam of Dordrecht moeten, weten vaak nog niet helemaal goed wat ze willen en kunnen. De overstap is groot." De inhuizing van het mbo is gericht op trajecten naar niveau 1 en 2. De nieuwe locatie zal zo'n 1000 tot 1200 leerlingen gaan tellen, waarvan 200 mbo-ers. In het land gaan stemmen op om het traject tot en met de startkwalificatie helemaal bij het vmbo te brengen. Marjo Klaassen: "Ik vind het niet zo verkeerd als niveau 1 en 2 onderdelen blijven van het mbo, omdat het de leerlingen een vervolgstap geeft en het gevoel dat ze aan iets nieuws beginnen. Dat betekent

dat we het ook binnen onze locatie als iets bijzonders moeten brengen, dat we met het mbo samen doen." Voor de kaderleerlingen wordt de aansluiting op mbo-3 en -4 gezocht. "We gaan zorgen dat mbo-leerlingen van niveau 3 of 4 op onze locatie stage kunnen lopen, zodat voor de vmbo-leerlingen zichtbaar is dat je niveau 3 of 4 kunt volgen en ze kunnen proeven wat dat betekent."

Thuishonk

Met kleine stappen wordt heel bewust gewerkt aan de samenwerking met het mbo. Daarbij doet de school haar voordeel met een aantal zaken die geleerd zijn in de samenwerkingsschool. Een van de belangrijkste lessen is de mbo-leerlingen en docenten niet apart te zetten, maar te integreren in het geheel. Joni Heijboer:

“Dat betekent hetzelfde meubilair als de andere groepen en dezelfde schoolregels. Die integratie is de basis van het geheel. Dat moet in nauw overleg, net zoals we dat bij de start van de samenwerkings-school gedaan hebben. Als je daar niet op insteekt, dan sla je de plank mis. Het mbo moet geen status aparte krijgen”.

‘Je vindt elkaar op de inhoud’

Marjo Klaassen sluit aan: “Dat is de kracht van de samenwerking. We hebben wel een stukje thuishonk, maar zeker in de nieuwbouw is het de bedoeling dat alle groepen door elkaar heen gaan acteren. Er is straks geen aparte mbo-afdeling in de nieuwbouw, evenmin als een aparte onder- of bovenbouw. En ook de teams

worden meer divers samengesteld.” Joni Heijboer: “We hebben bij de start van de samenwerkings-school een aantal ontmoetings- en kennismakingssessies georganiseerd tussen het personeel. En wat blijkt: als je op onderwijsgebied goed met elkaar in gesprek raakt, komt de rest vanzelf. Je vindt elkaar op de inhoud.”

Met de mbo's wordt op bestuurlijk niveau, op directieniveau en op docentniveau invulling gegeven aan de wensen. “We zien een groei naar elkaar toe. Dat komt in een stroomversnelling door de nieuwbouw. Daar hebben de ROC's ook een plek en we hebben er allemaal baat bij dat voor elkaar te krijgen.” Focus Calvijn en Focus Dalton hebben andere beroepsopleidingen in de bovenbouw, dus ook andere partners in de ontwikkeling met het mbo. Maar ook in de samenwerking met het mbo trekt men gezamenlijk op. Joni Heijboer: “Zonder dat je met een C of een D op je voorhoofd loopt, weten we wel altijd precies van elkaar met welke partijen, aanspreekpunten en bedoeling er contact bestaat; wie wat met wie doet.” Omdat de scholen ieder hun eigen brinnummer hebben, moeten er formeel wel twee gescheiden aanvragen voor de vakmanschaproute worden ingediend.

Beroepskleding

Hoe ziet het plaatje er over vijf jaar uit? Marjo Klaassen: “In ons beeld functioneren

leerlingen dan in beroepskleding binnen en buiten de school. Een leerling die voor een bepaalde beroepsgroep wordt opgeleid -bijvoorbeeld nu nog SDV (Sport, dienstverlening en veiligheid), zal dan binnen de school bepaalde taken uitvoeren, die anders door een personeelslid gedaan zouden worden. Dat geldt net zo voor ICT en consumptief. In de nieuwbouw is er ook fysiek de ruimte om leerlingen bijvoorbeeld in de catering mee te kunnen laten draaien. Leerlingen doen nu ook al buiten school dat soort taken, bijvoorbeeld de catering verzorgen voor de Barendrechtse Ondernemersvereniging. We willen het in bedrijf zien! Dat betekent ook dat je als school zichtbaar moet zijn voor het bedrijfsleven. Doordat we lid geworden zijn van het VBO (de Vereniging Barendrechtse Ondernemers) en de duurzaamheidskring in Barendrecht zijn

de bedrijven ervan doordrongen geraakt, dat als ze iets willen, ze bij Focus moeten informeren. Daar steken we veel energie in, we handelen snel en we hebben de bedrijven daarin niet teleurgesteld, dat helpt zeker. En het personeel gaat daar ook lol in krijgen.” Ze vervolgt: “Mijn ambitie is om nu ook de vmbo-docenten meer stage te laten lopen binnen de beroepsgroep, waar de leerling straks terecht komt. Willen we goede combinaties maken, dan zal ook daar een stap gezet moeten worden.” De gouden tip voor samenwerking met het mbo van Marjo Klaassen en Joni Heijboer: “Heel veel investeren, in relatie en in inhoud. Volhouden, want het duurt best lang voordat je echt resultaat ziet. En echt openstaan, niet doen alsof.”

Meer informatie:
www.focusberoepsacademie.nl

'Samenwerken is hard werken'

Vanuit hoge verwachtingen en de visie: 'waar zijn onze leerlingen succesvol in?' startte het Calvin met Junior College een VM2-route die met recht als succesverhaal betiteld kan worden. Met een nieuwe ROC-partner gaat de school de vakmanschapsroute vormgeven. Margret te Stroete, teammanager van het Beroepscollege, over doorontwikkelen op de ingeslagen weg.

Het Calvin met Junior College startte als een van de eerste scholen in Nederland met een VM2-traject. Binnen de Amarantis Onderwijsgroep waar de school deel van uitmaakte, vielen vmbo en mbo onder één bestuur. Die ene paraplu maakte het regelen van de aanvraag voor een VM2-traject relatief eenvoudig. Van de acht scholen binnen het bestuur die een VM2-traject gestart zijn, is het Calvin op dit moment nog als enige overgebleven, en met succes. De keuze van het Calvin om het diploma basisberoepsgerichte leerweg te schrappen was daarin een belangrijke factor. Te Stroete: "De winst daarvan is dat leerlingen hun schoolloopbaan in hun eigen tempo kunnen doen en er geen stress bestaat voor de examinering, dat je het én én moet doen. Dat was een dappere keuze, die indertijd gemaakt is." Het proces begon met de vorming van een team van vmbo- en mbo-docenten. Dat docententeam heeft de doorlopende leerlijnen ingericht. Dat vraagt wel wat van docenten; méér dan alleen pedagogische en didactische vaardigheden. "Die kruisbestuiving levert veel op. Samenwerking

heeft zeker wat voeten in aarde, denk aan regelgeving over en weer, maar we doen het goed", constateert te Stroete. "Het is heel motiverend dat je kunt aansluiten op wat de leerling nodig heeft. Een leerling profiteert van het kleinschalige van het vmbo, kan uitstromen met een mbo-2 diploma in zijn/haar eigen tempo en vanuit de competentiegerichte gedachte. Op het moment dat een leerling daaraan toe is gaat hij/zij verder met rekenen, Nederlands, Engels, burgerschap en het beroepsgerichte programma. Leerlingen blijven de hele periode tot aan het behalen van de startkwalificatie op de vmbo-locatie. De kleinschaligheid wordt benut om leerlingen in afstemming met het ROC goed af te leveren en over te dragen. Ze hoeven niet in het ROC weer opnieuw te beginnen, wat vaak een voorspeller is van uitval."

Rolmodel

In de VM2-route geldt het principe van de afnemende sturing. Leerlingen in de onderbouw hebben een coach. In leerjaar 3 volgt de start in het Beroeps-

college. Een SLB-er (studieloopbaanbegeleider) loopt gedurende het vervolgtraject met de leerling mee en heeft intensief contact met ouders. De opleiding is competentiegericht en leidt op naar een beroep. De SLB-er blijft een constante factor in het proces. "Dat de VM2-route één stroom vormt, zonder tussentijdse overstap naar het mbo maakt, dat we ook aan zij-instroom doen, alsof we een mbo zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor leerlingen van een jaar of 16, 17, die elders zijn afgehaakt omdat ze problemen

onderweg gehad hebben en door geen enkele school worden opgenomen. Hier is iedereen welkom, mits bij inschrijving onder de 18 jaar. Die 'zwaardere' jongens en meisjes doen het -als ze eenmaal hier in the mood zijn geraakt en merken dat ze in hun eigen tempo een startkwalificatie kunnen halen-, over het algemeen prima."

Het VM2-traject van het Calvijn heeft vorig jaar 120 leerlingen met een mbo-2 diploma afgeleverd. Bij wijze van follow-up worden alle leerlingen nagebeld om te horen hoe ze het doen. Te Stroete: "En ze doen het gewoon goed! Ze zijn gewend te werken met een portfolio, ze hebben al stage gelopen en de manier van werken in het mbo is ze niet vreemd. Ook voor rekenen en Nederlands zitten ze op niveau. De overgang is er nog steeds wel, maar het mbo bevestigt dat de leerlingen goed zijn toegerust om het mbo te kunnen doen." De begeleiding vanuit de VM2-route stopt na het halen van de startkwalificatie. Via de follow-up wordt er contact gehouden met leerlingen. "We zouden dat nog veel dichter bij elkaar willen brengen: dat oud-leerlingen ambassadeurs blijven voor de opleiding en als rolmodel voor andere leerlingen fungeren." Na het behalen van de startkwalificatie stapt 96% van de leerlingen over naar mbo3, soms mbo4. "Een prestatie om trots op te zijn!" De school heeft veel leerlingen uit lagere sociale milieus en met taalachterstand, die daardoor op de basisschool al lager 'ingeschaald' zijn, maar die zich in de loop van de tijd prima ontwikkelen. Het onderwijs is expliciet gericht op wat leerlingen wél kunnen. "Als je wilt versnellen en je hebt de skills, dan faciliteren wij je daarin." Een 'gewone' route naar een startkwalificatie zou zes jaar in beslag nemen. Leerlingen van het Calvijn MJC

halen gemiddeld binnen vijf jaar een startkwalificatie. Vorig jaar waren er drie leerlingen die dat zelfs in 4½ jaar hebben gerealiseerd. "Die leerlingen zijn dan wel nog best jong, ook met het oog op stages. Maar de meeste leerlingen en zeker die toppers die het snel doen, gaan allemaal door naar mbo 3 en kunnen daar, als het ROC ervoor openstaat, ook versnellen."

Doorontwikkelen

"Ook al was de samenwerkingspartner afkomstig uit hetzelfde bestuur, samenwerking heeft altijd voeten in aarde", zegt te Stroete. Op allerlei terreinen moeten er hobbels genomen worden. Ook voor de vmbo-docenten was het wennen om niet meer toe te werken naar het vmbo-examen, maar naar de proeve van bekwaamheid in het mbo. Dat was nieuw. Het leidt ook tot vragen als: van wie is de leerling? "Samenwerken is hard werken om van een wij-zij-gevoel echt een eenduidige 'wij' te maken. Daarvoor moet je de leerling echt centraal stellen en niet alleen in woord of beleid." De school heeft het VM2-traject samen met ROC TOP uitgevoerd. Met dat ROC bestond een convenant en waren duidelijke afspraken gemaakt. De VM2-route als experiment is afgelopen. Er starten geen nieuwe cohorten meer. "De vakmanschapsroute is een soort vervolg. Maar dat betekent dat de school het vmbo-examen weer moet gaan afnemen." Te Stroete zucht. "Kon dat maar

anders! Ik wil graag op het rendement afgerekend worden. Maar geef ons die ruimte. Nu moeten we weer verplicht op dat ene moment in de maand mei examens gaan afnemen. Dat maakt het programma

'Samenwerking heeft voeten in aarde'

inflexibel. We gaan er vast wel een list op verzinnen, maar het voelt als een stap terug." De vakmanschapsroute wordt opgestart met het ROC van Amsterdam. Dat is voor Calvijn MJC een nieuwe partner en daarom best spannend. Te Stroete: "We beginnen weer met uitwisselen, met kennismakingssessies om vertrouwen op te bouwen en gaan samen een projectplan maken. De afstemming over het vijfde jaar is wezenlijk. In het vijfde jaar zouden leerlingen zoveel mogelijk stages moeten kunnen lopen en afronden, zodat ze toch na vijf jaar de startkwalificatie halen en daarna kunnen instromen in mbo3. Wat we geleerd hebben in de samenwerking met ROC TOP moeten we zien over te planten naar de nieuwe situatie. De kennis die we inmiddels hebben over de doelgroep, van competentiegericht onderwijs, over afnemende sturing en de inrichting van de opleiding, dat zijn allemaal verworvenheden van de eerdere samenwerking.

Met de nieuwe partner moeten we dat nu verder finetunen, doorontwikkelen op de ingeslagen weg.”

Parallellen

“De basis is goed op orde”, vervolgt ze. Maar de vakmanschapsroute stelt ook andere en nieuwe eisen. “We gaan kwalificeren in vijf domeinen. Als teammanager van het Beroepscollege wil ik een heel pragmatische organisatie, afstemming en samenwerking met het mbo, anders is het niet te overzien. Het ROC is gigantisch groot en zit doorgaans niet op zo’n ‘schooltje’ te wachten. Maar wat wij te bieden hebben is ons succesverhaal: ‘We willen graag op de ingeslagen weg voortgaan, want we weten dat dat werkt.’ De mbo-docenten uit het VM2-team zijn inmiddels in dienst van het vmbo. Uitwisseling van vmbo- en mbo-docenten behoort ook tot de opties. Dat is niet alleen goed voor de betrokkenheid over en weer, maar ook motiverend voor de leerling. Het ROC heeft een aantal voorzieningen in huis, zoals de SkillsLabs. Wie op het vmbo bepaalde competenties heeft afgerond, kan bij het ROC alvast die skills doen in de SkillsLab. Het komende half jaar wordt daar verdere invulling aan gegeven. “Ik heb er alle vertrouwen in en tegelijkertijd blijft het spannend,” zegt te Stroete. “In de samenwerking met ROC TOP waren we min of meer eigen baas. Het ROC heeft nu te maken met de cascadetelling, die

paal en perk stelt aan stapelen. Dus: hoe beter en eerder wij op mbo-2 kwalificeren, hoe langer het ROC die leerlingen nog kan scholen naar niveau 3 en verder. Bij doorlopende leerlijnen, of dat nu de VM2- of de vakmanschapsroute is, loop je voortdurend tegen wettelijke belemmeringen aan. Dat er nu in het mbo meer uren

‘Cultuurverschil tussen vmbo en mbo’

gegeven moeten worden, heeft ook effect op onze begroting. En misschien nog wel het meest onverkwikkelijke element in de vakmanschapsroute: na twee jaar vmbo-bekostiging begint de mbo-bekostiging. In de VM2-route liep de bekostiging voor het VO door tot aan kwalificering. Dat bood meer mogelijkheden”.

Het Calvijn MJC heeft door de Hogeschool van Amsterdam onderzoek laten uitvoeren naar cultuurverschillen tussen vmbo en mbo. Enkele bevindingen uit de studie1: Op wezenlijke punten wordt tussen het vmbo en het mbo anders gedacht. Het vmbo ziet leerlingen vooral als kinderen die begeleiding behoeven bij de dagelijkse omgang en (school)regels. Het mbo ziet leerlingen als adolescenten die op weg zijn naar zelfstandigheid. Binnen

het vmbo bestaat er een zorghouding jegens leerlingen. Binnen het mbo worden leerlingen juist vrij gelaten. Binnen het vmbo bestaan meer collectieve waardeparatronen/denkbeelden over wat belangrijk is na te streven (normen en waarden bijbrengen, begeleiding van leerlingen etc). Die collectiviteit is veel minder aanwezig in het mbo en duidt erop dat binnen het mbo meer sprake is van soevereiniteit onder docenten. De denkwijzen zijn van invloed op de beeldvorming over en weer. Het Beroepscollege wordt gepresenteerd als een goede ‘overbruggingsoplossing’. Het Calvijn heeft een aantal jaren samen met het ROC gewerkt aan een concept dat past. Maakt die ervaring je tot een aantrekkelijke partner voor een nieuw ROC, omdat je al uitgevonden hebt wat werkt en zo het ROC kunt ontzorgen? Te Stroete: “Ja, we hebben heel veel al in huis. Maar we hebben het ROC ook nodig om ons te verbeteren, te finetunen en om kritisch mee te kijken. Van het

competentiegericht onderwijs van het ROC bijvoorbeeld kunnen we veel leren.” Aan beide kanten is de opbrengst: leren van elkaar door in elkaars keuken te kijken. Te Stroete: “We doen er soms wel heel ingewikkeld over, maar of je het nu over vmbo of mbo hebt, er bestaan natuurlijk ook heel veel parallellen. Het ROC kan misschien wat makkelijker achterover leunen, met de gedachte dat de leerlingen toch wel komen. Maar als je het goed inricht, heeft het ROC baat bij een goede afstemming die tijdswinst oplevert en beter onderwijs.”

De gouden tip van Margret te Stroete: “Ga uit van je eigen kracht, formuleer een heldere visie, weet wat je wil en geloof daarin. Zoek elkaar op, op alle niveaus. Haak niet af op regelgeving of administratieve hobbels en hou vol!”

Meer informatie:
www.calvijn.nl

‘Van elkaar weten wat er achter de heg gebeurt’

Het Groene Lyceum, een verkorte leerlijn vmbo-mbo voor havo/vwo-leerlingen met een praktische leestijl, is een idee geboren aan de keukentafel, net als het Technasium. Van meet af aan ontwikkelden vmbo- en mbo-docenten de route samen. Jan Harbers, projectleider van het eerste uur van hGL van AOC Terra vormt de verbindende schakel.

De voeding voor het idee voor het Groene Lyceum kwam voort uit het gegeven dat het vmbo-groen het erg goed deed. Het groene onderwijs oefende daardoor ook een aantrekkingskracht uit op een substantiële groep havisten en vwo-ers, die bij open dagen aangaven dat ze de sfeer, de combinatie theorie- praktijk en leren in een context op het vmbo groen interessant vonden. Voor die groep bestond er geen aanbod. Voor het mbo waren deze jongeren geen onbekenden: als zij-instromers maakten ze vaak de overstap naar het mbo, nadat ze waren vastgelopen in havo 4. Aldus ontstond de gedachte om een passend aanbod te creëren voor deze leerlingen. Dat gebeurde in samenwerking tussen het vmbo, het mbo en met betrokkenheid van het College van Bestuur. Het leidde tot een verkorte route van vijf jaar, uitmondend in een mbo 4-diploma, dat toegang biedt tot het hbo. In 2006 -het zogenoemde nulde jaar- vonden de voorbereidingen plaats samen met het mbo en ook het hbo om de opleiding op te bouwen. Wekelijks zat

een groep docenten van vmbo en mbo om de tafel om het concept uit te denken. Daarbij werden mensen met diverse expertise, zoals van het CITO en van elektronische leeromgevingen uitgenodigd om voorlichting te geven.

Hobbel

In 2007 zijn de eerste leerlingen in Winsum gestart met de route van het Groene Lyceum. Aanvankelijk was bij de toelating de cito-score (538) sterk richtinggevend. Na een aantal jaren kon men voor het Groene Lyceum de voorspellende waarde van de cito voor het schoolsucces van de leerlingen aan de praktijk toetsen. Vervolgens kreeg bij aanname –naast het verhaal en advies van de basisschool- het cito-leerlingvolgsysteem meer gewicht, en dan met name rekenen-wiskunde en de leesvaardigheid/ begrijpend lezen. In de avo-vakken wordt grofweg de havo-leerlijn gevolgd. Op die leerlijn leggen de leerlingen op enig moment wel het vmbo-examen af. Voor vijf vakken gebeurt dat in leerjaar 3 en voor twee vakken in leerjaar 4.

"We proberen dat voor de leerlingen, die immers daarna gewoon verder gaan, uit de sfeer van eindexamen te houden; het gaat immers om het perspectief en niet om een signaal dat je klaar bent", zegt Harbers. Het vmbo-examen wordt door docenten wel als een 'hobbel' in de leerlijn ervaren.

Omdat het tempo van de leerlingen van hGL hoger ligt, is in het nulde jaar de keuze gemaakt ze niet te mengen met de vmbo-groep. Ook het vijfde jaar in het mbo wordt de groep bij elkaar gehouden. "Dat doen we vooral omdat het zo'n ander type leerling is", zegt Harbers, "een homogene groep is belangrijk voor het succes." Om die reden worden alle leerlingen gediplomeerd op hetzelfde crebonummer. Daarvoor is een crebo gezocht dat zo breed mogelijk is in te vullen en zo breed

mogelijke uitstroommogelijkheden naar het hbo heeft. Dat werd de opleiding 'manager groene detailhandel', met als onderdelen onder meer handel en het runnen van een onderneming. Die laatste is te koppelen aan meerdere sectoren, bijvoorbeeld aan de techniek of het onderwijs. En daardoor kunnen de leerlingen al in een omgeving oefenen, waarin ze mogelijk in het hbo verder willen. De eerste leerlingen zijn doorgestroomd en waaieren inderdaad breed uit over hbo-opleidingen. De leerlingen worden gevolgd, blijken enthousiast en doen het goed.

Eilandjes

Het Groene Lyceum biedt een doorlopende route. Anders dan na het vmbo groen, wanneer leerlingen breed uitwaaien over opleidingen in verschillende sectoren van het mbo, blijven de leerlingen van het

Groene Lyceum in het mbo wel binnen het groene domein. Biedt de aanpak van het Groene Lyceum aanknopingspunten om meer leerlingen voor 'groen' te behouden? "Er zijn ontegenzeggelijk aspecten waar we met het oog op de samenwerking van kunnen leren", zegt Harbers. Sinds een jaar bestaat er een werkgroep vmbo-mbo

'Kijk eens over de grens'

binnen de organisatie die gericht is op de doorstroom binnen het groen. Die werkgroep kan zijn voordeel doen met ervaringen in het Groene Lyceum. "Kijk over de grens, over en weer" luidt het advies van Harbers. "Het Nederlandse onderwijs bevindt zich op eilandjes. Wanneer zie je leerkrachten van het basisonderwijs een kijkje nemen in het vmbo of andersom? De examens stimuleren dat we allemaal binnen onze eigen muren blijven, want wij zijn er als vmbo voor om leerlingen naar het vmbo-examen te brengen. En is dat gelukt, dan zegt de Inspectie: 'Bravo, jullie zijn een goede school'. Maar het gaat erom of de leerling goed is voorbereid voor het vervolg. Daarvoor moet je op z'n minst weten hoe de leerling in het mbo wordt bediend en wat er van hem/haar wordt verlangd. Omgekeerd heeft

het afnemende onderwijs vaak wat te mopperen: 'ze kunnen niet rekenen' bijvoorbeeld. Dus ga met de school waar de leerling vandaan komt in gesprek. Ik ben ervan overtuigd dat het contact over en weer een bron van succes van het Groene Lyceum is."

Boodschappenjongen

Beide culturen –vmbo en mbo- zaten vanaf het begin samen aan tafel. Op directieniveau vond men elkaar in het idee en van meet af aan hebben docenten het handen en voeten gegeven. Daarin spelen de hGL-Terra-breed middagen, die twee keer per jaar georganiseerd worden, een belangrijke rol. Op die middagen komen alle docenten die lesgeven aan het Groene Lyceum bij elkaar. Na een algemene inleiding, bijvoorbeeld door hbo-docenten of –komende keer- door hbo-studenten afkomstig van hGL- gaan de docenten in vakgroepen uiteen. Dan zitten van de zes vmbo- en drie mbo-vestigingen alle docenten van bijvoorbeeld het vak wiskunde of van beroepsgerichte vakken bij elkaar. De resultaten van de sessies worden plenair teruggekoppeld. Harbers: "De opmerking die steevast gemaakt wordt, luidt: 'Wat heerlijk om ook weer eens over de grens van je eigen vestiging te kijken! We hebben te weinig tijd voor deze uitwisseling, dat zouden we veel vaker moeten organiseren.' Juist omdat op alle vestigingen het concept op identieke

wijze geïmplementeerd is, maakt dat de kans om van elkaar te leren veel groter. Harbers vormt daarin een onmisbare schakel. Zo zijn de Terra-breed bijeenkomsten ook ontstaan. Harbers signaleerde dat zijn rol steeds meer begon te lijken op die van “een boodschappenjongen tussen

‘De kans om van elkaar te leren’

de vestigingen”: overal zit hij aan tafel, hoort waar men tegenaan loopt en deelt dat weer. Op een gegeven moment waren de boodschappen zo talrijk, dat het niet meer viel bij te benen. Inmiddels zitten de opleidingscoördinatoren van alle vestigingen maandelijks bij elkaar om uit te wisselen en af te stemmen. Dat geeft een hoop inzicht, in regelgeving aan de ene en de andere kant, in oorzaken van cultuurverschillen. Het vmbo heeft door de examens weinig ruimte, op het mbo is die ruimte juist groter. Voor vmbo-docenten is het een eye-opener, dat er bijvoorbeeld voor wiskunde geen examen is waar in het mbo naar toe gewerkt wordt en dat er – zonder dat kader- toch betekenisvol onderwijs mogelijk is. Harbers: “Bij een nieuwe leerlijn als het Groene Lyceum is het makkelijker om de discussie over het maken van goed onderwijs dat voorbe-

reidt op de toekomst te voeren. Naar verwachting zal dat bij de technologieroute ook gebeuren. Een van de uitgangspunten bij de start van het Groene Lyceum was dat een docent niet verantwoordelijk is voor het vak, maar voor de (ontwikkeling van de) hele opleiding.”

Snufferd

Ook wat betreft de onderwijskundige aanpak is er spin-off van het Groene Lyceum naar het vmbo. De lesblokken van het Groene Lyceum omvatten 120 minuten, drie blokken op een dag. “Het hbo was daar heel enthousiast over”, vertelt Harbers. “Niet alleen omdat dat beter voorbereidt op de indeling in het hbo, maar ook omdat het beter past bij de praktisch ingestelde leerling, die ook bij de les wiskunde op een ‘klus’ gezet moet worden. Na een presentatie over het Groene Lyceum op de vmbo-school in Assen, vroeg een docent: “Waarom doen we dit niet ook hier in het vmbo?” En zo geschiedde. Alle vmbo-scholen van AOC Terra hebben inmiddels een 60-minuten-rooster, dat veel beter in de pas loopt met het rooster van het Groene Lyceum. Dat was voor iedereen even wennen, maar is wel goed bevallen. Op het mbo loopt het rooster door in blokken van 90 minuten.

De vmbo-groen docent is gewend de vmbo-leerling bij de hand te nemen. Op het

mbo wordt een grotere zelfstandigheid van de leerling gevraagd. Die overgang is nogal abrupt. Vijfdejaars leerlingen van het Groene Lyceum zeggen terugkijkend wel eens: ‘het was te kinderachtig’. En vierdejaars leerlingen, die van mbo-docenten leskrijgen, vinden soms dat ze te weinig proefwerken krijgen en over te grote stukken stof. Harbers: “Bij een doorgaande leerlijn is zelfstandigheid een onderwerp waar je het met elkaar over moet hebben: hoe vaak laat je de leerling op z’n snufferd gaan of neem je hem bij de hand om dat te voorkomen?” De elektronische leeromgeving, waarin de planning over het schooljaar is opgenomen, speelt daarin ook een rol. Verder wordt er aandacht besteed aan en gerapporteerd over competenties van leerlingen die er toe doen voor hun slaagkans in het mbo, zoals samenwerken, informatie verzamelen, presenteren. Maar wel steeds met in het achterhoofd de vraag: Waar doen we het voor? “De neiging is groot je te verliezen in details en het oorspronkelijke doel en je drive uit het oog te verliezen”, waarschuwt Harbers.

Kruisbestuivingen zijn er genoeg. De ouderavond voor leerlingen vanaf leerjaar 4 wordt op het mbo georganiseerd. Leerlingen uit het mbo geven een presentatie aan leerlingen in het vmbo. Nadat de leerlingen in het Groene Lyceum het

vmbo-examen afgelegd hebben, kunnen ze les krijgen van een mbo-docent, of van een vmbo-docent die lesgeven aan deze groep als een leuke uitdaging beschouwt. Die docent kan dan met de leerlingen meegaan in leerjaar 5, naar het mbo. Ook voor docenten die bezig waren hun eerstegraads te behalen bleek het een mooi perspectief en een mogelijkheid ze nog wat langer te binden. En al dat kijken bij elkaar maakt het onderwijs alleen maar beter!

De gouden tip van Jan Harbers: “Als je samen iets wilt bereiken, ga dan vanaf het begin in gesprek op docentniveau. Laat niet eerst de directie het plan bedenken, dat de docenten vervolgens voorgeschoteld krijgen en moeten gaan uitvoeren. Zo organiseer je weerstand en ontnem je docenten het eigenaarschap. De voorbereiding van de doorlopende leerlijn moet je faciliteren, niet met een onderzoeker, maar door docenten met elkaar in contact te brengen. De volgende stap is wat je doet te communiceren naar de rest van het personeel. En steeds weer hernemen: waar doen we dit nou eigenlijk voor?”

Meer informatie:
www.aocterra.nl

Adressenlijst

Profijt
www.profijtscholen.nl

Het Perron
www.de-csv.nl

Kandinsky
www.kandinsky-vmbo.nl

Newman College
www.ikbenworldclass.nl

Metameer
www.metameer.nl

Focus Beroepsacademie
www.focusberoepsacademie.nl

Calvijn met Junior College
www.calvijn.nl

Het Groene Lyceum
www.aocterra.nl

Colofon

Deze uitgave is samengesteld in opdracht van de Stichting Platform VMBO.

Tekst

Eva Voncken

Advies en samenstelling

Drs Jacqueline Kerkhoffs

Directeur Stichting Platform VMBO

Ontwerp en vormgeving

Verhoef & Co, www.verhoefenco.nl

Oplage

4.000

© Stichting Platform VMBO, mei 2014

Aan de informatie in deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder toestemming van SPV en de samensteller (www.verhoefenco.nl).

Contact

Stichting Platforms VMBO

Postbus 59
7630 AB Ootmarsum

J.F. Kennedylaan 99
3981 GB Bunnik

info@platformsvmbo.nl
www.platformsvmbo.nl

T 030 - 767 00 68
T 06 - 10 11 83 41

De platforms beroepsvoorbereidende programma's in het vmbo hebben de krachten gebundeld in de Stichting Platforms VMBO (SPV). Voor uw al uw vragen over het vmbo kunt u terecht bij SPV. **www.platformsvmbo.nl**